

Drzewa i krzewy przycinamy nie tylko po to, by zmniejszyć ich rozmiary, gdy kolidują z budynkami na działce. Odpowiednie cięcie zapewnia roślinom wspaniałe kwitnienie i poprawia ich kondycję, dzięki czemu są piękne, gęste i zgrabne.

Tylko na ostro

■ Cięcie drzew i krzewów

Małgorzata Cuch

Niektóre drzewa i krzewy ozdobne nie wymagają cięcia, inne, by zdrowo rosły, należy systematycznie przycinać. Właściwy rodzaj i termin cięcia jest inny dla różnych grup roślin, a nawet poszczególnych odmian, i zależy od zastosowania roślin w naszym ogrodzie oraz ich biologii.

Cięcie drzew

Cięcie wykonane w pierwszych latach wzrostu drzewa ułatwi jego przyjęcie się. Przeprowadzamy wtedy cięcie formujące. Właściwie wykonane wzmocni też przyszłą wytrzymałość drzewa na rozłamanie. Starsze okazy niezbyt dobrze znoszą przycinanie, wszak na grubych gałęziach powstają duże rany, których zabliźnianie może trwać

latami (lub nigdy nie nastąpić – np. u orzecha lub robinii).

Korony **drzew liściastych** można przycinać przez cały rok, lecz najlepszym okresem jest czas od listopada do marca, zanim ruszą soki. Wyjątkiem są klon, grab i brzoza, które po przycięciu „płaczą”, dlatego formuje się je od czerwca do września.

Drzewa iglaste z reguły nie wymagają cięcia, chyba że konieczne jest usunięcie uszkodzonych lub porażonych przez choroby gałęzi. Na iglakach nie przeprowadza się cięcia formujących koronę, bo rośliny te bez problemu zachowują kształt właściwy dla gatunku czy odmiany. Jeśli natomiast chcemy je formować w kulę lub stożek, cięcie należy wykonywać wczesną wiosną.

Oto, co jeszcze warto wiedzieć o cięciu drzew:

- im więcej gałęzi wytniemy, tym większe obciążenie dla drzewa, bo powstałe rany są łatwą drogą infekcji i żerowania szkodników. Ponadto, roślina będzie mniej odporna na suszę, a pędy wyrosłe po cięciu są podatne na odłamanie;
- podczas przycinania dążymy do zachowania naturalnego pokroju drzewa, charakterystycznego dla danego gatunku lub odmiany.

Cięcie krzewów

Oprócz cięcia pielęgnacyjnego w przypadku większości krzewów ważne jest przycinanie pędów mające poprawić kwitnienie. Umożliwia zawiązanie kwiatów na nadchodzący sezon i zapobiega zbyt wybujałemu wzrostowi roślin. O terminie cięcia krzewów decyduje przede wszystkim pora ich kwitnienia i to, na jakich pędach zawiązują pąki kwiatowe (tegorocznych bądź zeszłorocznych). Oprócz tego przy wyborze termi-

fol. Praktiker

fol. Hortulus

▲ Iglaki z reguły nie wymagają cięcia, bo bez problemu zachowują regularny kształt właściwy dla gatunku czy odmiany

nu trzeba wziąć pod uwagę informacje na temat biologii konkretnej rośliny, np. większość tawułów nie się wczesną wiosną przed rozpoczęciem wegetacji (kwitną bowiem na nowych pędach), ale tawułę wczesną, zakwitającą od kwietnia na pędach zeszłorocznych, należy przycinać po kwitnieniu.

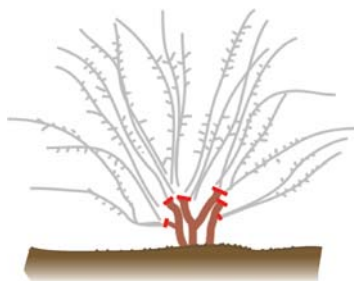
Oto terminy cięcia poszczególnych grup krzewów:

LIŚCIASTE

Kwitające na pędach tegorocznych

Większość gatunków krzewów liściastych, np. budleję, hortensję bukietową i krzewiastą, pięciorniki, różę wielo- i wielkokwiatową, większość tawułów i wrzosa, tniemy co roku wczesną wiosną (od lutego do momentu rozpoczęcia wegetacji). W ten sposób przycinamy zeszłoroczne pędy (rys. 1), które następnie rozgałęziają się i roślina zakwita jeszcze w tym samym roku na nowych pędach – **latem** lub **jesienią** (zależnie od ga-

tunku). Cięcie wykonujemy tak, by gałązki miały dwa–cztery zdrowe pąki.

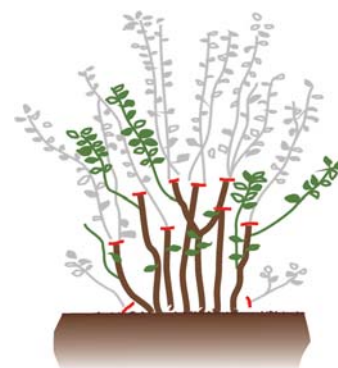
1 Sposób cięcia krzewów kwitających na tegorocznych pędach

Kwitające na pędach zeszłorocznych

Krzewy kwitające **wiosną**, takie jak: forsycja, krzewuszką, lilak, migdałek, pigwowiec, porzeczką czerwoną, tawułą wczesną i van Houtta, wawrzynek, wierzby (odmiany ozdobne), wrzośce, złotlin, oraz **latem**: jaśminowiec, żylistek, tniemy tuż po kwitnieniu. Najstarsze pędy przycina się przy

ziemi, a jednoroczne – skraca o połowę (rys. 2). Krzewy te zawiązują bowiem pąki już w lecie po kwitnieniu, jeśli więc zostaną przycięte zbyt późno, w następnym roku nie zakwitną.

Gatunki kwitające wiosną przycinamy co roku, a latem – raz na kilka lat, aby nie ograniczyć zbyt mocno kwitnienia.

2 Sposób cięcia krzewów kwitających na zeszłorocznych pędach

▶ Rodzaje cięć pielęgnacyjnych drzew i krzewów

Formujące. Jest to podstawowy rodzaj cięcia pielęgnacyjnego. W przypadku **drzew** pomaga utrzymać dominację przewodnika (pnia głównego; konkurencyjne, słabsze przewodniki trzeba wyciąć tuż przy jego nasadzie) i równomierne rozmieszczenie gałęzi. Oprócz tego zapobiega powstaniu rozwidleń pędów pod ostrym kątem, które sprzyjają wyłamywaniu się konarów. Cięcie formujące decyduje więc nie tylko o wyglądzie korony, ale także o jej wytrzymałości na rozłamanie.

W przypadku **krzewów** ten rodzaj cięcia ma największe znaczenie dla młodych egzemplarzy. Przede wszystkim ma zagęszczać roślinę (poprzez usuwanie wierzchołków pędów).

Cięcie obejmuje też usuwanie pędów krzyżujących się, które deformują koronę krzewu i sprawiają, że do jej wnętrza dociera za mało światła.

Cięcie formujące to także usuwanie odrostków pędowych (wybijają z podkładki, na której zaszczepiona jest szlachetna odmiana) i korzeniowych (wyrastają z korzeni). Pozostawione szybko zagłuszyłyby szlachetną odmianę.

Prześwietlające. Ma na celu rozluźnienie korony, aby do jej wnętrza dochodziło więcej światła.

Uwaga! Jednorazowo można usunąć nie więcej niż 15% korony drzewa.

Sanitarne. Polega na usunięciu suchych, chorych i uszkodzonych pędów, które są potencjalnym ogniskiem infekcji, a ponadto wyglądają nieestetycznie i mogą spaść na ziemię podczas wiatru lub pod ciężarem śniegu.

Korygujące. Wykonuje się je na starszych drzewach i krzewach, ukształtowanych w niewłaściwy sposób.

Odmładzające. Polega na sukcesywnym usuwaniu chorych i potamanych gałęzi starszych drzew i krzewów w celu pobudzenia ich do wytwarzania nowych pędów.

Uwaga! Istnieje spore ryzyko, że cięcie takie bardzo osłabi roślinę.

IGLASTE

Podobnie jak drzewa iglaste – wymagają cięcia tylko wtedy, gdy konieczne jest usunięcie uszkodzonych lub porażonych przez choroby pędów. Cięcia mające na celu uformowanie roślin w kulę czy stożek wykonujemy wczesną wiosną.

Cięcie żywopłotów

Trochę odrębne terminy dotyczą przycinania żywopłotów:

LIŚCIASTE

Pierwsze cięcie, bardzo istotne, bo pobudza rośliny do wypuszczania nowych pędów, wykonujemy wiosną w pierwszym roku po posadzeniu (inaczej jest w przypadku roślin zimozielonych – przycinamy je następnego roku w lipcu lub sierpniu, a jeśli są silnie rozgałęzione – po kilku latach). Okazy ładnie rozkrzewione tniemy 30–40 cm nad ziemią, a pozostałe – ok. 15 cm.

W kolejnych latach żywopłot przycinamy minimum dwa razy w ciągu roku: najpierw na przełomie czerwca i lipca – wszystkie pędy skracamy do połowy ich długości, a następnie pod koniec sierpnia – skracamy tegoroczne przyrosty do długości 10 cm.

Dojrzały żywopłot przycinamy w następujący sposób:

▶ Roślinne rzeźby

Drzewa i krzewy można kształtować w formy geometryczne, a nawet postacie zwierząt i ludzi. Takie cięcia wymaga jednak cierpliwości, uformowanie rośliny w określony kształt trwa wiele sezonów.

Pierwsze cięcie wykonuje się zaraz po posadzeniu okazu, przycinając go na wysokość 20 cm. Drugi zabieg formujący należy przeprowadzić dopiero wiosną następnego roku – nowe przyrosty skraca się wtedy o 1/3 ich długości. Skracanie pędów podczas pierwszych kilku sezonów ma przede wszystkim zagęścić roślinę, a jej ostateczny kształt uzyskuje się w kolejnych latach.

- formowany – aby miał regularny kształt, tniemy go nawet co miesiąc, usuwając wszystkie pędy wyrastające poza ustalony obrys żywopłotu;
- nieformowany – warto go raz na kilka lat wczesną wiosną (zanim rozwiną się pąki) przerzedzić – usuwamy stare pędy, a młodsze skracamy o dwie trzecie ich długości;
- z roślin zimozielonych – przycinamy wczesną wiosną i w czerwcu.

Przy tworzeniu wymyślnych kształtów warto posługiwać się szablonami z listewek lub drutu. Nakłada się je na roślinę po 2–3 latach formowania i odcina wszystkie pędy wystające poza szablony.

Podczas sezonu wegetacyjnego wykonuje się zazwyczaj trzy zabiegi formujące – w maju, na przełomie czerwca i lipca oraz na przełomie sierpnia i września (egzemplarze sadzone późnym latem lub jesienią przycina się dopiero na wiosnę).

Jeżeli nadaliśmy roślinie ostateczną formę, dla jej zachowania pędy przycinamy tylko tyle, ile urosły w ciągu roku.

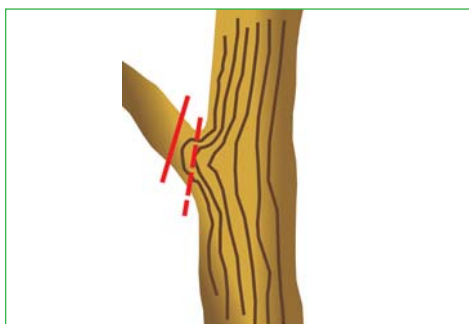
IGLASTE

Młode rośliny są zazwyczaj dobrze zagęszczone, dlatego nie ma konieczności cięcia ich **w pierwszych latach** po posadzeniu. Jeżeli jednak jest inaczej, możemy je przyciąć w lipcu lub na początku sierpnia (a jeśli żywopłot był sadzony jesienią – w następnym roku). Pędy wierzchołkowe skracamy o 10–20 cm, boczne – nieco mniej.

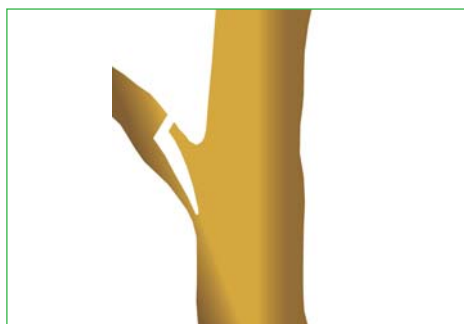
▼ ▶ Najlepszymi roślinami na tzw. roślinne rzeźby są: bukszpan (na zdjęciach), ligustr oraz cis

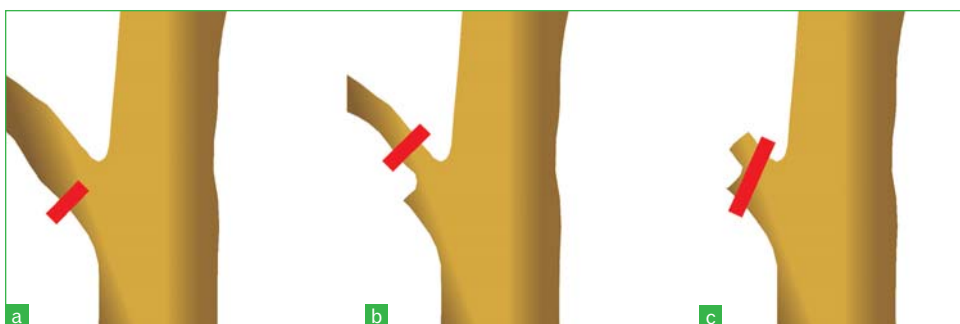
foto: Bosch

3 Przekrój przez pień z widocznym układem tkanek. Linia ciągła oznacza właściwą linię cięcia. Cięcie wzdłuż linii przerywanej spowodowałoby uszkodzenie tkanek pnia

5 Niewłaściwe cięcie od góry, które zwykle prowadzi do oderwania płata kory pod konarom

4 Etapy usuwania grubych konarów: najpierw wykonujemy nacięcie od dołu – do połowy konaru (a), następnie od góry (b), a na końcu wyrównujemy powierzchnię cięcia (c)

Gdy rośliny osiągną docelowe wymiary:

- żywopłot formowany – przycinamy wiosną przed rozwojem pąków i na początku lata, gdy tegoroczne pędy będą już rozwinięte (jedynie świerki tniemy raz – późną wiosną, gdy wypuszczą przyrosty).

Uwaga! Cięcie powinno być przeprowadzone najpóźniej pod koniec sierpnia, bo młode pędy nie zdążą zdrewnieć przed zimą i przemarzną;

- żywopłot nieformowany z roślin o pokroju kolumnowym – tniemy tylko wtedy, gdy dojrzałe rośliny nadmiernie się rozrosną lub zaczną przerzedzać się u podstawy, skracając szczytowe gałęzie i lekko przycinając boczne.

Technika cięcia

Drzewa i krzewy tnemy w dni słoneczne i suche – mniejsze będzie ryzyko infekcji.

Konary powinny być cięte w odległości kilkunastu centymetrów od pnia. Daje to gwarancję, że nie naruszymy należących do niego tkanek (rys. **3**).

Usuwanie grubego konaru należy zacząć od dołu, niezależnie od tego, czy posługujemy się piłą mechaniczną, czy ręczną (rys. **4**). Cięcie od góry prowadzi najczęściej do ułamania się gałęzi pod własnym ciężarem i oderwania dużego płata kory (rys. **5**).

Gałęzie drzew i krzewów rosnące skośnie przycinamy prostopadle do ich osi, aby powstała rana była jak najmniejsza, natomiast pędy rosnące pionowo przycinamy pod skosem – zwiększamy powierzchnię rany, ale woda będzie spływała z niej szybciej, co ułatwi gojenie.

Rany o średnicy mniejszej niż 10 cm smarujemy preparatem funaben (lub farbą emulsyjną z dodatkiem środka grzybobójczego), a większe – na brzegu funabenem, w centralnej części – specjalnym środkiem impregnującym.

Żywopłaty przycinamy w dni pochmurne, aby pędów odsłoniętych w wyniku cięcia nie narażać na silne nasłonecznienie. Poziomą linię cięcia najprościej wyznaczyć za pomocą naciągniętego sznura. Najpierw przycinamy górną płaszczyznę żywopłotu, a następnie powierzchnie boczne. Nie należy ciąć „pod włos”, ponieważ nie uzyskamy w ten sposób gładkiej powierzchni żywopłotu.

Sprzęt odpowiedni do cięcia to piły, sekatory i nożyce. W przypadku cienkich i niezdrewniałych gałązek bardzo dobrze sprawdzą się nożyce elektryczne. Jeśli pędy są grubsze lub zdrewniałe, potrzebny jest sekator ręczny. Do cięcia konarów niezbędna jest piła ręczna lub pilarka. Narzędzia muszą być ostre – powierzchnia rany będzie gładka i szybko się zagoi. ■

► Jakich roślin się nie przycina?

Jeśli korona drzewa została uformowana w szkółce, unikamy cięcia we własnym zakresie. Usuujemy jedynie pędy konkurujące z przewodnikiem i wyrastające w sposób niewłaściwy. Warto pamiętać, że przycinanie źle znoszą iglaki.

Miejmy na uwadze, że rany po cięciu niektórych krzewów wyjątkowo źle się goją. Do gatunków tych należą: azalia, ketmia syryjska, klon palmowy, magnolia, oczar, perukowiec podolski, różanecznik, sumak octowiec, świdośliwa, wawrzynek wilczełyko i złoto-kap.

fol. Bosch

fol. Bosch

fol. Gardena

▲ Narzędzia do cięcia krzewów: lekkie i poręczne urządzenia akumulatorowe – nożyce (a) odpowiednie do precyzyjnego przycinania roślin, sekator (b) doskonały do cięcia żywopłotów oraz sekator ręczny (c)